

Mellemlnavnet i Danmark og i Norge¹⁾

af Lars-Jakob Harding Kællerød

This article gives a brief overview of the usage of middle names in Denmark and Norway. The Acts of Personal Names in the Nordic countries, especially the Scandinavian, are in many ways inspired and influenced by each other, but there are also a number of differences. In the 1960s new legislations were introduced in Denmark and Norway caused by similar problems that had occurred. The protected family names were neglected as they were often used as middle names of individuals who did not have a legitimate relation to the name in question. Committees from the three Scandinavian countries collaborated on new legislations where the rules concerning middle names were stricter.

Since then, new Acts of Names have been introduced in both Denmark and Norway, and albeit there is clear inspiration from the current Norwegian legislation in the Danish, significant differences are present. In Norway a middle name is a private name and the name-bearer's children cannot inherit it, while in Denmark that is possible. Furthermore, in Denmark a middle name can be adopted as the individual's official surname and that is not possible in Norway.

The article also gives a short presentation of some selected studies regarding middle names in Norway and Denmark. These studies deal with the usage of middle names in a histor-

1) Denne artikel er en lettere omarbejdelse af dele af det forskningshistoriske kapitel 2 i afhandlingen *Adam Gottlob Øhlenschläger Hauch & Jeppe Smed Jensen. Et studie af etableringen af det efternavnetypologiske mellemnavn i Danmark i 1800-tallet* (Kællerød 2018).

ical perspective as well as giving some insights in a more modern usage of middle names.

Indledende

Personnavnelovgivningen i de nordiske lande har mange fællestræk, og særligt i Danmark, Norge og Sverige har lovteksterne mange ligheder, og undertiden har de ligefrem været inspireret af hinanden. Ikke desto mindre er der også en række forskelligheder, og det kommer blandt andet til udtryk i forhold til lovgivningen omkring mellemnavne. I Danmark og Norge eksisterer mellemnavne fortsat, men i Sverige er begrebet efter en kort levetid ved at blive udfaset, og ifølge landets seneste *Namnlag* (SFS 2016), der trådte i kraft i 2017, kan der ikke længere navngives med mellemnavne. I praksis er navne, der modsvarer danske og norske mellemnavne dog fortsat i brug, da der i Sverige findes dobbelte efternavne, der kan bæres med eller uden bindestreg mellem de to navnekomponenter (Leibring 2013: 147 og 2017: 414). Dobbelte efternavne findes også i Norge, hvor der undertiden kan være vanskeligheder forbundet med at sondre mellem førstekomponenter i dobbelte efternavne og mellemnavne. I Danmark kan man per definition kun have ét efternavn, og alt, hvad der optræder før efternavnet i en navnerække, er derfor enten fornavn(e) eller mellemnavn(e). Efternavnet i Danmark kan imidlertid sagtens bestå af to navnekomponenter, men for at førstekomponenten her regnes til efternavnet, da skal de to navne være forbundet med en bindestreg, akkurat som det er tilfældet i Norge efter landets seneste navnelovgivning.

I denne artikel lægger jeg fokus på mellemnavne i Norge og Danmark. Det er mit sigte med artiklen at give et overblik over forskelle og ligheder i forhold til begrebet i de to lande, og det vil jeg gøre dels ved at belyse lovgivningen omkring mellemnavne, dels ved at redegøre for nogle udvalgte studier, der på forskellig vis har behandlet navnetypen.

Definitionen af mellemnavne

Mange opfatter i almindelighed mellemnavne som det eller de navne, der i en persons fulde navn står imellem det første fornavn og efternavnet, uanset om navnet har typologi som et fornavn eller et efternavn

(Meldgaard 1983: 116). Navnene *Louise*, *Niels* og *Rasmus* opfattes ligeså meget som mellemnavne i fulde navne som *Mette Louise Skougaard* og *Karl Niels Rasmus Hansen* som *Koefoed*, *Skov* og *Thøgersen* gør det i *Mikael Koefoed Skov Holgersen* og *Karen Thøgersen Fischer*. I *Ordbog over det danske Sprog* (ODS), der omfatter det danske rigssprog fra omkring år 1700 til 1950, defineres mellemnavnet også på denne måde, da der i bind 13 fra 1932 står, at mellemnavnet er »... de(t) mellemste af en persons navne« (ODS, Mellemnavn), uden der gives yderligere definition. Som eksempler gives der i ordbogen navnene *Christian* og *Sigurd*, der begge typologisk set er fornavne, samt *Gardelup*, der må betegnes som et efternavnetypologisk navn (jf. Meldgaard 1983: 116).

Inden for det onomastiske felt er den videnskabelige definition af mellemnavnet noget yngre end beskrivelsen i ODS, da det først var i forbindelse med det 8. NORNA-symposium, der i 1981 afholdtes i Lund, at en sådan blev givet. Temaet for symposiet var *Personnamns-terminologi*, og blandt mange emner blev også mellemnavnet taget op. Det blev gjort af Birte Hjorth Pedersen, der med sit foredrag stillede spørgsmålet *Hvad forstås der ved termen mellemnavn?* (Hjorth Pedersen 1983), og hun sluttede, at »[e]t mellemnavn er det eller de navne i en persons navn, der står efter det sidste fornavn og før efternavnet. Mellemnævnet skal være slægtsnavnetypologisk« (Hjorth Pedersen 1983: 84). Dermed er det kun navnene *Koefoed*, *Skov* og *Thøgersen*, der i de netop nævnte eksempler kan karakteriseres som mellemnavne. Derimod er *Louise* et andet fornavn hos *Mette Louise Skougaard*, mens *Niels* og *Rasmus* optræder som henholdsvis andet og tredje fornavn hos *Karl Niels Rasmus Hansen*.

Definitionen, Birte Hjorth Pedersen giver, er imidlertid problematisk, da der intet er til hinder for, at et fornavn i navnerækken følger efter et slægtsnavnetypologisk navn, som det for eksempel er tilfældet i det tænkte eksempel *Peter Mortensen Jakob Toftegaard*. Der kan være flere motiver bag denne navnebrug. Det kan for eksempel skyldes opkaldelse med fuldt navn, *Peter Mortensen*, eller fleksionspatronymdannelse med faderens navn i nul-fleksiv, *Jakob*, der i sit udtryk falder sammen med det navn, det er dannet til (Kousgård Sørensen 1983: 142). Birte Hjorth Pedersens definition synes ikke at tage højde for

denne type af navnerækker, men her er naturligvis også tale om et fænomen, der er yderst vanskelig at give en entydig definition på. Hvis navnet *Mortensen* skyldes fuld opkaldelse efter en person ved navn *Peter Mortensen*, mens *Jakob* egentlig er et fornavn, da bør *Mortensen* måske betragtes som en særlig fornavnetype, om end navnet typologisk er et efternavn. Er navnet *Jakob* derimod en nul-fleksiv patronymdannelse, da bør dette navn uagtet det fornavnetypologiske udtryk rettelig defineres som et mellemnavn og *Mortensen* ligeså. Denne skelnen er imidlertid langt fra altid mulig at foretage. I forlængelse heraf kan det nævnes, at der i praksis intet har været eller er til hinder for, at man kan navngive med identiske navne som for-, mellem- og efternavn, såfremt man lovmæssigt har ret til disse navne. Med eksemplet *Jakob*, der ganske vist ikke et særlig udbredt som efternavn, kan et tænkt eksempel være et forældrepar, hvor den ene part bærer efternavnet *Jakob*, mens den andens bedstemoders fødenavn har været samme navn. I sådan et tilfælde ville forældrene sagtens kunne navngive deres søn Jakob Jakob Jakob. Jeg har dog ikke kendskab til eksempler på tre identiske navne hos en enkelt navnebærer, men det kan nævnes, at der i købstaden Altona i hertugdømmet Holsten blandt slagter Samuel Jacobs børn i folketællingen 1803 optræder en dreng ved navnet *Jacob Jacob* (Ft1803 Altona Købstad).

Problematikken omkring definitionen af mellemnavnet demonstreres i *Personnavne. Betænkning afgivet af Navnelovudvalget* (PBN 2004), der ligger til grund for den seneste danske navnelov fra 2005. I betænkningen lyder det, at mellemnavne i almindelighed har »... karakter af et efternavn, men placeres efter fornavnet og inden efternavnet. I praksis er karakteren af mellemnavne imidlertid på visse punkter uklar« (PBN 2004: 44). Med *Navneloven 2005*, der trådte i kraft den 1. april 2006, blev der givet adgang til, at en person kunne tage ethvert fornavn som mellemnavn, uden hensyn til hvilket køn, et pågældende navn normalt kunne betegne (Navneloven 2005: Kapitel 2 § 11, nr. 4). Siden da kan mellemnavne i praksis defineres meget åbent, og det »... behøver ikke at have karakter af et efternavn, men kan også have karakter af et fornavn...« (Estrup & Aarø-Hansen 2006: 135). Den uklarhed, der nævnes i betænkningen fra 2004 er dog stadig tilstede, og ifølge Bent Jørgensen skyldes den hovedsageligt, at der i forhold til

mellemlavne både opereres »...med en ren positionsbestemmelse og med en typebestemmelse« (Jørgensen 2013: 13). Jørgensen finder, at den positionsmæssige bestemmelse er uskarp i forhold til en kategorisering af navne, og argumenterer for at opgave betegnelsen *mellemlavn* (ibid.). En del af rationale bag dette er, at Jørgensen opfatter det som en kunstighed, når to navne forbundet med bindestreg, eksemplerne er *Vedel-Simonsen* og *Møller-Holst*, administrativt og lovmæssigt anses som ét navn, mens *Lerche Nielsen* og *Stubbe Teglbjærg* opfattes som to navne. Der skelnes ikke mellem disse udtryksmåder i det talte sprog, hvor der uanfægtet bindestregen vil være trykløshed ved den første navnekomponent og hovedtryk på den sidste (ibid.: 14). Som nævnt er det ifølge dansk lovgivning juridisk set kun muligt at have ét efternavn (jf. Navneloven 2005: Kapitel 1 § 8 og § 10), og derfor synes begrebet *mellemlavn* at være nødvendigt af administrative grunde, om end det blandt andet i forskningsøjemed forårsager en række problematikker.

Lovgivning vedrørende mellemlavne

Den første egentlige navnelov i Danmark, *Lov om Navneforandring* (LN 1904), stammer fra 1904, og et af hovedformålene bag vedtagelsen af denne lov var at beskytte eksempelvis adelige og borgerlige slægtsnavne mod misbrug (LN 1904: § 2). Loven, der var gældende indtil 1961, værnede imidlertid kun om de pågældende navne i forhold til deres brug som slægtsnavne, men afskar ikke fra øvrig brug af navnene. I den betænkning, der ligger bag lovændringen i 1961, *Betænkning om en ny lovgivning om personnavne* (BLP 1960), problematiseres dette forhold, da der »[e]fter de nugældende regler (...) intet [er] til hinder for, at der som fornavn (mellemlavn) kan tillægges et barn en andens beskyttede familienavn, uanset om barnet eller dets familie har tilknytning af nogen art til dette navn« (BLP 1960: 17 og 33). Dette var første gang, at termen *mellemlavn* blev anvendt i en personjuridisk henseende. Sammesteds blev det beskrevet, at mellemlavnet juridisk set ikke udgør et element i et familienavn, men at det betragtes som et fornavn (ibid.). Udvalget bag lovbetænkningen har været opmærksom på, at de beskyttede familienavne blev negligeret, og dette skyldtes ikke mindst at »[e]rfaringerne har (...) vist, at mellemlavne af den art

hyppigt bliver benyttet, som om det var bærerens slægtsnavn, selv om han er ganske uberettiget til en sådan navnebrug« (BLP 1960: 50).

I 1961 fik Danmark så en ny navnelov, *Lov om Personnavne* (LP 1961), og her var reglerne skærpet i en sådan grad, at det kun var »... tilladt som mellemnavn at tillægge et barn faders eller moders mellemnavn eller et navn, der efter § 8, nr. 1, kunne tillægges barnet ved navnebevis« (LP 1961: Kapitel 3 § 14, stk. 1). Et navnebevis er en attest udstedt af myndighederne, der beviser navnebærerens ret til at bære et pågældende navn. Paragraffen, der henvises til, omhandler navne, en forælder eller bedsteforælder bærer eller har båret som slægtsnavn (LP 1961: Kapitel 1 § 8, nr. 1). Der var dermed tale om en klar stramning, da mellemnavnet efter den nye lovgivning skulle være et navn, navnebæreren havde en nær relation til, mens der forud for loven havde været fuldstændig frit spil i forhold til de navne, der kunne tages.

I den samme periode gjorde lignende forhold sig gældende i Norge. Den første egentlige norske navnelov går tilbage til 1923 (NoLP 1923), og her blev også taget hensyn til retsbeskyttelse for slægtsnavne. Hvis man ikke havde direkte berettigelse til et navn, kunne dette kun antages såfremt alle navnebærere med pågældende navn gav sit samtykke (NoLP 1923: § 9). At denne lov er blevet omgået ved at navngive med beskyttede navne på pladser før efternavnet i navnerækken, kommer til udtryk i *Utkast til lov om personnavn* (UtLP 1960), der ligger til grund for den norske navnelov af 1964. Af udkastet fremgår det, at der »[i] ikke liten utstrekning foregikk (...) et misbruk, idet barn kunne bli døpt med velkjente mellomnavn som barnet ingen tilknytning hadde til, og i neste generasjon kunne dette navn bli tatt i bruk som slektsnavn« (UtLP 1960: 19). Udvalget bag udkastet bestod af formanden Karsten Gaarder, der var højesteretsdommer, samt *ekspedisjonssjef* Gustav Sverdrup-Thygeson, fru Gerd Nielsen og stortingsrepræsentant Lars Ramndal. Udvalgets opgave var at udrede spørgsmål om en revision af den norske navnelov fra 1923, og dette blev blandt andet gjort på fællesnordiske møder i samarbejde med tilsvarende udvalg fra Sverige og Danmark (UtLP 1960: 3). Derfor kan det ikke undre, at lovtjekterne fik mange ligheder. Den norske lov om personnavne af 1964 (NoLP 1964), med ikrafttrædelsestidspunkt den 1. januar 1965, var re-

striktivt angående mellemnavne på tilsvarende måder som den danske, og kun navne med tilknytning til familien, eller hvor et andet særligt tilhørsforhold kunne påvises, kunne tages som mellemnavn (NoLP 1964: § 16).

I Danmark blev i 1981 en ny *Lov om Personnavne* (LP 1981) introduceret, og her blev det repertoire, et mellemnavn kunne vælges fra, udvidet. Ifølge loven fra 1961 kunne forældres slægts- og mellemnavne samt bedsteforældres slægtsnavne gives videre til børn som mellemnavn, men fra 1981 kom dette også til at omfatte oldeforældres slægtsnavne. Samtidig blev det indført i lovteksten, at det navn, der kunne tillægges et barn som mellemnavn, ikke måtte være erhvervet i familien gennem ægteskab (LP 1981: Kapitel 2 § 11, stk. 1 (jf. Kapitel 1 § 8, nr. 1)). Endnu en tilføjelse vedrørende mellemnavne gik på, at navne, man kunne erhverve sig som efternavn eller havde en særlig tilknytning til, kunne tillades som mellemnavne ved ansøgning om navnebevis (ibid.: Kapitel 2 § 11, stk. 2).

Den norske navnelov fra 1964 havde en noget længere levetid end den danske, om end der var senere revisioner, hvoraf den i 1979 var af særlig betydning (jf. Austbø 1986: 14 ff.). Det var dog først med den aktuelle navnelov, *Lov om personnavn* (NoLP 2002), der blev vedtaget i 2002 og effektueret i 2003, at der i Norge kom en ny lovgivning om personnavne. Om mellemnavnet lyder det meget kortfattet, at »[n]avn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn« (NoLP 2002: § 9), hvilket i praksis vil sige, at udover efternavne man har en familiemæssig relation til, kan alle efternavne, der bæres af mere end 200 personer, tages som mellemnavn (NoLP 2002: § 3; jf. § 4). Navnet behøver dermed ikke længere at være relateret til familien, men det skal altså være efternavnetypologisk. Af den offentlige udredning (NOU 2001), der gik forud for navneloven, fremgår det, at mellemnavnet bestemmes positionsmessigt, da det optræder mellem fornavnet og slægtsnavnet, men også, at det »[i] motsetning til fornavn og slektsnavn er (...) et 'unødvendig' navn sett fra det offentliges synspunkt« (NOU 2001: 35), og det er i udredningen ekspliciteret, at der ikke er pligt til at bruge mellemnavnet, såfremt man bærer et.

I Norge er mellemnavnet personligt, og det kan som udgangspunkt ikke overføres til hverken ægtefæller eller børn, og derved adskiller

melleminavnet sig fra et *dobbelt etternavn*, der kan nedarves. Ifølge den nuværende norske lovgivning skal navnekomponenterne i et dobbelt efternavn være forbundet med en bindestreg, men i forhold til paragrafferne vedrørende *frie, beskyttede og nye etternavn* (NoLP 2002: § 3) og *avledede etternavn* (NoLP 2002: § 4) regnes de som to adskilte efternavne (NoLP 2002 § 7). Alligevel synes der at være en vis forvirring om, hvad et melleminavn er, og det forveksles ofte med et andet eller senere fornavn, eller melleminavnet antages at være en del af et dobbelt efternavn, hvilket hænger sammen med, »...at termen *mellomnavn* har blitt brukt uoffisielt gjennom hele 1900-tallet i en vid betydning om navn både av for- og etternavnstype etter det første fornavnet, men foran etternavnet« (Utne 2012: 116). At melleminavnet og det dobbelte efternavn forveksles og ikke altid kan differentieres fra hinanden, kan ikke undre, og da slet ikke siden den nu obligatoriske bindestreg i det dobbelte efternavn først blev introduceret i forbindelse med den seneste lovgivning. Indtil da differentieredes de to navnetyper ved, at melleminavnet har været efternavnet underordnet, mens de to komponenter i et dobbelt efternavn har været sidestillede og som regel været brugt sammen, uanset om de optræder med eller uden bindestreg (Utne 2004: 227).

Den seneste danske navnelov er som nævnt fra 2005 og hertil var den norske navnelov fra 2002 en klar inspirationskilde (Lerche Nielsen 2016: 97). Som i Norge er også *Navneloven 2005* en mere liberal lovgivning end forgængerne, og dette kommer blandt andet til udtryk i forhold til melleminavne. I praksis blev melleminavnet jævnstillet med efternavnet, da det i lovteksten lyder, at et navn kan tages som efternavn, hvis det »...er eller har været ansøgerens melleminavn« (Navneloven 2005: Kapitel 1 § 4, nr. 3). Denne lovændring mødte modstand fra adelsslægter, der opfattede det som forsømmelse af de adelige navne, da ikke-adelige personer kunne bære et adeligt slægtsnavn som melleminavn, og med den nye lovgivning, havde navnebærerne fuld ret til at gøre dette melleminavn til et efternavn (Sylvest Nielsen 2008: 15). Igen blev navnerpertoiret, hvorfra en person kunne antage et melleminavn, udvidet, således at også bedsteforældres og oldeforældres melleminavne, og ikke kun deres slægtsnavne, blev omfattet, og samtidig blev tipoldeforældres mellem- og slægtsnavne mulige at tillægge

sig som mellemnavn (Navneloven 2005: Kapitel 2 § 11, nr. 3). Derved fremstår mellemnavnet i Danmark mindre personligt, end det er tilfældet i Norge, hvor det som nævnt ikke kan gives til ægtefæller eller videreføres til børn.

Studier over mellemnavne

Termen *mellemlavn* blev første gang anvendt i videnskabelig sammenhæng i 1965. Det var Eva Villarsen Meldgaard, der i sit appendiks til studierne over navnebrugen i det sydvestjyske Skast Herred oplistede eksempler på mellemnavne, der forekommer i det kildemateriale, der ligger til grund for undersøgelsen (Meldgaard 1965: 115 f.). Meldgaard giver imidlertid ingen forklaring på, hvad termen præcis dækker, og det var som nævnt først i 1981, at mellemnavnet blev defineret af Birte Hjorth Pedersen. At termen *mellemlavn* er så ung, som den er, betyder naturligvis ikke, at navne, der i praksis modsvarer det, vi i dag forstår ved et mellemnavn, ikke har været i brug tidligere. Dette er der blandt andet blevet redegjort for af Bent Jørgensen (2013), der har givet en kort historisk gennemgang af brugen af dobbelte efternavne i Danmark i tiden før år 1800. Som omtalt ovenfor anser Jørgensen termen *mellemlavn* som problematisk, hvorfor hans artikel omhandler 'dobbelte efternavne', men i praksis modsvarer førstekomponenten i et dobbelt efternavn (oftest) et mellemnavn.

I artiklen nævner Bent Jørgensen *Nicles Ienssøn Loupose* og *Pether Nielsson Bomøwæ* som eksempler på middelalderlige navnebærere med dobbelte efternavne (Jørgensen 2013: 14) Patronymerne i disse kombinationer med patronym efterfulgt af tilnavn fremstår altså som en slags mellemnavn. Det var dog først efter 1526, hvor der blev indført faste slægtsnavne hos adelen, at denne navnetype blev mere almindelig. I første omgang naturligvis i de adelige kredse, men derfra bredte navnebrugen sig til præstestanden og borgerskabet og til sidst også til bondestanden (Jørgensen 2013: 14 f.). Størstedelen af de tidlige eksempler på mellemnavne er patronymiske navne, der efterfølges af et tilnavn, men efterhånden blev det også mere almindeligt at have navnekombinationer, hvor ingen af komponenterne har været patronymiske. Et motiv herfor kan for eksempel have været, at familiemedlemmers navne har dannet grundlag for »...rendyrket opkaldelse ved fuld identifikation« (Jørgensen 2013: 21), som det må have været til-

fældet for *Claus Sehested Kaas* og *Herluf Trolle Daa*, opkaldt efter familiemedlemmerne *Claus Sehested* og *Herluf Trolle*. Det kræver dog ofte en grundig indsigt i den opkaldtes slægtsforhold, for at kunne udlede et sådant motiv, og derfor er denne type opkaldelse i reglen vanskelig at konstatere, ikke mindst i de lavere sociale lag.

I 1979 illustrerede Torben Kisbye med artiklen »*Alfred Dreyfus Nielsen*« *Identifikationsmodeller i dansk navneskik – belyst ved drenge- og kvindegenavne i Århus 1800–1950* blandt andet brugen af former for idolnavne, der modsvarer navne, vi i dag vil betegne som mellemnavne. Undersøgelsen omhandler den type personnavne, der udgøres af »...*lån* af en berømt navn med *identifikation* for øje...« (Kisbye 1979: 82). Dette er ifølge Kisbye en navnetype, der har vundet indpas i den brede del af befolkningen fra midten af 1800-tallet, men som findes i adelige og borgerlige familier meget tidligere (ibid. (jf. Jørgensen 2013)). Kisbye forklarer, at navnetypen er særlig frekvent i kombination med patronymiske efternavne, der i forbindelse med urbaniseringen har fået en lavere social status. I byerne har mange ens patronymiske efternavne bevirket en form for anonymitet, hvorfor det er disse navnebærere, der har haft det største identifikationsbehov (Kisbye 1979: 84). Koblingen mellem identifikationsmodellerne og sociale klasser viser, at de fattige har søgt identifikation med adelen, mens det i borgerskabet særligt har været navne indenfor videnskab og kunst, der er blevet anvendt (ibid.). De identifikationsmodeller, Kisbye præsenterer, kan både være fornavne- og efternavnetypologiske, ligesom de kan optræde i såvel fornavne- som mellemnavnsposition. Derfor kan ikke alle navnene i Kisbyes undersøgelse betragtes som mellemnavne ud fra et nutidigt perspektiv, men det er dog tilfældet for en række af navne såsom *Rudolf Gyldenfelt Jensen*, *Edward Glückstadt Sørensen*, *Carlo Mylius Hansen*, *Harry Willemoes Henriksen*, *Carl Garibaldi Weng*, *Svend David Kingo Petersen* med flere.

Den nævnte artikel af Jørgensen (2013) afsluttes med en mindre undersøgelse vedrørende den reelle brug af dobbelte efternavne i 1700-tallet. Det kan konkluderes, at det dobbelte efternavn på dette tidspunkt fortsat har været et højsocialt fænomen, der så småt har etableret sig i borgerskabet og blandt gejstlige (Jørgensen 2013: 28). Samtidig fremgår det, at en fast brug af dobbelte efternavne i hele børneflokkene har

været sjælden, og at det dobbelte efternavn ved indgangen til det 19. århundrede »...takket være den meget udbredte morfaridentifikation i udpræget grad er opbygget med kvindesidens efternavn først, en tendens der i løbet af 1800-tallet forstærkes af bestemmelserne om fast familienavn« (Jørgensen 2013: 29).

Dette er ganske analogt med Astrid Weel Sannruds undersøgelse over efternavnebrugen i den norske by Fredrikstad, som er blevet undersøgt på baggrund af folketællingerne fra 1801 og 1865. I undersøgelsen er mellemnavne blevet berørt, og det fremgår heraf, at ikke-patronymiske mellemnavne særligt blev »...brukt blant offiserfamiliene og i sosialgruppe 1« (Sannrud 1994: 86), der blandt andet rummer de rigeste, de mest indflydelsesrige, købmænd og embedsmænd (ibid.: 76). Undersøgelsen påviser desuden, at størstedelen af de patronymiske navne, der står i mellemnavnsposition, er primærpatronymer, og at de særligt er brugt i kombination med et bebyggelsesnavn som efternavn (ibid.: 86).

Gudlaug Nedrelids afhandling fra 1998 omhandler efternavnebrugen i Sør- og Vestlandet i Norge, som den kan udledes af folketællingen fra 1801, men en del af studiet er dedikeret mellemnavnebrugen i området. Nedrelid berører blandt andet det forhold, at visse navne i mellemnavnsposition kan optræde som både fornavn og efternavn, og hun finder det i forbindelse med klassificeringen af sådanne navne nyttigt at udrede deres oprindelige brug. Dette gøres blandt andet for navnet *Dam*, der følgelig, med visse forbehold, kan inddrages i undersøgelsens mellemnavnskorpus (Nedrelid 1998: 243 f.). Undersøgelsen behandler mellemnavne før ikke-patronymiske efternavne og før patronymiske efternavne, og det efterforskes, hvilke slags navne, der bruges som mellemnavn, og hvad motiverne bagved kan være. Det påvises, at mange slægtsnavne optræder som mellemnavne, og Nedrelid finder det sandsynligt, »...at dei fleste som ber mellomnamn av slektsnamnstypen har ei slektskapstilknytning til namnet« (ibid.: 256). Både før ikke-patronymiske og før patronymiske efternavne synes det vigtigste motiv for navngivning med mellemnavne at være opkaldelse, og analogt med den udbredte morfaridentifikation, der nævnes af Bent Jørgensen (2013: 29), er det ikke ualmindeligt, at motivet kommer fra navnebærerens moders side (Nedrelid 1998: 257 og 264 f.).

Endnu et norsk studie, der omhandler mellemnavne, skal nævnes her, nemlig Guro Reisæters undersøgelse om valg af mellemnavn og efternavn i flersproglige familier i Tromsø i slutningen af 1900-tallet. Undersøgelsen er altså mere nutidig end de hidtil berørte studier. Reisæter inddeler sit materiale efter fødested for navnebærernes forældre, og hun kan blandt andet påvise, at i gruppen af børn med begge forældre fra nordiske lande har særligt mange børn med mellemnavn dansk mor eller far, hvilket ifølge Reisæter »...er nærliggende å relatere (...) til hyppig bruk av mellomnamn i Danmark.« (Reisæter 2009: 150). Reisæter finder endvidere, at mellemnavne er relativt almindelige hos børn med en forælder fra et nordisk land og en fra et ikke-nordisk land, hvilket, i de tilfælde hvor moren er norsk, sættes i forbindelse med ligestillingsspørgsmålet (ibid.).

Endelig skal nævnes Eva Villarsen Meldgaards artikel om den danske navnebrug omkring 1980 (Meldgaard 1983). Her påpeges det, at der i Danmark på dette tidspunkt fortsat har været en yderst ensartet slægtsnavnebrug, da det af datalister over Det Centrale Personregister (CPR-registeret), der blev oprettet ved lov i 1968, kan udledes, at 64 % af den danske befolkning i 1970 har båret et af de 50 hyppigste slægtsnavne, og det endda til trods for, at der er over 85.000 forskellige slægtsnavne til rådighed i landet (Meldgaard 1983: 113). I et afsnit om mellemnavne omtaler Meldgaard praksissen med mere end ét slægtsnavn, der, som nævnt ovenfor, tidligt findes i adelstanden og blandt borgerskabet. Her slutter Meldgaard, at »[d]isse navnekombinationer er (...) forskellige fra den moderne kombination af mellemnavn og slægtsnavn derved, at det første led i navnekombinationen ikke anvendes som middel til at identificere en person« (ibid.: 116). Denne formulering synes en anelse uklar, da det ikke fremstår entydigt, om det er første led i adelstandens dobbelte slægtsnavne eller de moderne mellemnavne, der ikke benyttes til identificering. Imidlertid synes påstanden under alle omstændigheder at være upræcis, da adelstandens slægtsnavne jo netop har identificeret navnebæreren som medlem af den pågældende slægt, mens de moderne mellemnavne ofte identificerer individet ved for eksempel at indsnævre mængden af personer, der bærer et ellers homonymt navn. Hos en person med navnet *Knud Vendelboe Nielsen* er mellemnavnet *Vendelboe* identificerende, og det

adskiller denne navnebærer fra personer med det langt mere almindelige navn *Knud Nielsen*.

Afsluttende bemærkninger

Mellemsnavnet er vanskeligt at give en entydig definition på, da det først og fremmest bestemmes positionsmæssigt som et navn, der optræder *imellem* fornavn(e) og efternavn, men samtidig er mellemsnavnet ud fra den videnskabelige definition et efternavn eller, efter den seneste danske navnelov, et fornavn, der normalt betegner det modsatte køn. Den almene opfattelse er imidlertid, at ethvert navn, der er placeret imellem en persons første fornavn og efternavnet, er et mellemsnavn.

I Danmark og Norge har lovgivningen omkring mellemsnavne en række fællestræk, og i 1960'erne indførtes der efter ensartede årsager nye personnavnelove i begge lande, hvor de hidtidige regler omkring mellemsnavne blev skærpet. Disse personnavnelove blev til i et samarbejde mellem udvalg i de tre skandinaviske lande, hvorfor der var mange ligheder i lovteksterne, men samtidig blev nationale hensyn taget. Både i Danmark og Norge var det et problem, at beskyttede efternavne frit kunne antages som mellemsnavne, uden at en person skulle have en relation til det pågældende navn. I dagligdagen blev sådanne navne ofte anvendt som var det navnebærerens efternavn, hvorved de beskyttede efternavne blev negligeret.

Siden da er de to landes lovgivning blevet liberaliseret, og den seneste danske personnavnelov fra 2005 er ganske klart inspireret af den norske lovgivning, der trådte i kraft i 2003. Ikke desto mindre er der væsentlige forskelle. For eksempel er mellemsnavnet ifølge norsk lovgivning et personligt navn, som ikke kan videregives til ægtefæller eller børn, mens det i Danmark forholder sig anderledes. Her kan navnet gå i arv, og mellemsnavnet er endda ligefrem blevet sidestillet med efternavnet i den forstand, at et mellemsnavn i dag kan tages som nyt efternavn.

Studier i mellemsnavnebrugen har ikke nogen stor plads i navneforskningshistorien, men nogle undersøgelser er gjort, hvor mellemsnavne, eller hvad vi i dag forstår som mellemsnavne, indgår. I artiklen er præsenteret nogle af de væsentlige norske og danske studier, hvor dette er tilfældet. Grundet geografiske begrænsninger og forskellige

tidsmæssige nedslag er det imidlertid vanskeligt at give entydige svar på bevæggrundene bag mellemnavnebrugen. Dog synes der i både Norge og Danmark at være visse sociale aspekter på spil i forbindelse med mellemnavnebrugen, ligesom identitet og identifikation også synes at være et vigtigt element i forhold til navngivning med mellemnavne.

Kilde- og litteraturliste

- Austbø, Anne Hillestad 1986: *Navneloven med kommentarer*. Oslo, Bergen, Stavanger, Tromsø.
- BLP 1960 = *Betænkning om en ny lovgivning om personnavne. Afgivet af det af Justitsministeriet den 20. marts 1952 nedsatte udvalg. Betænkning nr. 254, 1960*. København.
- DDD = *Dansk Demografisk Database*. Statens Arkiver (opdateres løbende). Online tilgængelig:
<http://ddd.dda.dk/ddd.htm> (sidst set den 6. november 2018).
- Estrup, Henrik & Nikolaj Aarø-Hansen. (2006): *Navneloven med kommentarer*. København.
- Ft1803 = Folketællingen 1803, Holsten. Findes i digitaliseret form i DDD (se dette) og som faksimile på Statens Arkivers faksimiledatabase Arkivalieronline. Online tilgængelig:
[www. https://www.sa.dk/da/](http://www.sa.dk/da/) (sidst set den 6. november 2018).
- Hjorth Pedersen, Birte 1983: Hvad forstås der ved termen mellemnavn? Göran Hallberg, Stig Isaksson & Bengt Pamp (red.): *Personnamnsterminologi. NORNAs åttonde symposium i Lund 10–12 oktober 1981* (NORNA-rapporter 23.) 78–86. Uppsala.
- Jørgensen, Bent 2013: Det dobbelte efternavn i Danmark før år 1800. *SAS* 31. 13–30.
- Kisbye, Torben 1979: »Alfred Dreyfus Nielsen« Identifikationsmodeller i dansk navneskik – belyst ved drengenavne i Århus 1800–1950. *Convivium* IV. 82–107.
- Kousgård Sørensen, John 1983: Patronym. Term og begreb. Göran Hallberg, Stig Isaksson & Bengt Pamp (red.): *Personnamnsterminologi. NORNAs åttonde symposium i Lund 10–12 oktober 1981* (NORNA-rapporter 23.) 139–144. Uppsala.
- Kællerød, Lars-Jakob Harding 2018: *Adam Gottlob Øhlenschläger Hauch & Jeppe Smed Jensen. Et studie af etableringen af det efternavnetypologiske*

- mellemdavn i Danmark i 1800-tallet*. Ph.d.-afhandling. København.
- Leibring, Katharina 2013: En ny lag om personnavn, Recension. *SAS* 31. 147–150.
- Leibring, Katharina 2017: The new Personal Names Act in Sweden – some possible consequences for the name usage. Susanne Baudisch et al. (red.): *Namenkundliche Informationen (NI) 109/110. Schwerpunktthema. Namen in Europa. Onomastische Beiträge aus Geschichte und Gegenwart im kulturellen Kontext. Festgabe für Dieter Kremer und Albrecht Greule. Vorsitzende der Deutschen Gesellschaft für Namenforschung e.V.* 408–419. Leipzig.
- Lerche Nielsen, Michael 2016: Det umuliges kunst. Lovregulering af personnavne i det 21. århundrede set fra Danmark. *NN* 3. 97–107.
- LN 1904 = Lov om Navneforandring. Lov nr. 89 af 22. April 1904. *Samling af Love, Anordninger, offentlige Kundgørelser, ministerielle Cirkulærer og Skrivelser m.m. for Aaret 1904, udgiven efter Indenrigsministeriets Foranstaltning*. 356–360. København.
- LP 1961 = Lov om personnavne. Lov nr. 140 af 17. maj 1961. København.
- LP 1981 = Lov om personnavne. Lov nr. 193 af 29. april 1981. København.
- Meldgaard, Eva Villarsen 1965: *Sydvestjysk navneskik gennem 300 år* (Navnestudier nr. 4). København.
- Meldgaard, Eva Villarsen 1983: Moderne dansk personnavneskik – fornavne, mellemdavn, slægtsnavne. *SAS* 1. 107–122.
- Navneloven 2005 = *Navnelov*. Lov nr. 524 af 24. juni 2005. (Ikrafttrædelsestidspunkt: 1. april 2006). Online tilgængelig: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=31494> (sidst set den 5. september 2018).
- Nedrelid, Gudlaug 1998: «*Ender og daa ein Aslaksen eller Bragestad*» – *Etternamnsskikken på Sør- og Vestlandet*. Studiar i folketeljingsmaterialet frå 1801, bind 1–2. Kristiansand.
- NoLP 1923 = Henrik Lundh 1924: *Navneloven av 9 februar 1923. Med innledning og kommentar*. (Ikrafttrædelsestidspunkt: 1. juli 1923). Kristiania.
- NoLP 1964 = Lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnavn. (Ikrafttrædelsestidspunkt: 1. januar 1965). I: Austbø (1986).
- NoLP 2002 = Lov om personnavn. Lov-2002-06-07-19. (Ikrafttrædelsestidspunkt: 1. januar 2003). Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Online tilgængelig: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-06-07-19> (sidst set den 5. september 2018).

- NOU 2001 = *Norges offentlige utredninger 2001:1 Lov om personnavn*. Tradisjon, liberalisering og forenkling. Utredning fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Justis- og politidepartementet ved brev 22. april 1999. Avgitt 20. desember 2000. Oslo: Justis- og politidepartementet. Oslo: Statens forvaltningstjeneste. Online tilgjengelig via:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-1/id376445/> (sidst set den 5. september 2018).
- ODS = Det Danske Sprog- og Litteraturselskab 1918–2005: *Ordbog over det Danske Sprog*. Online tilgjengelig:
<http://ordnet.dk/ods> (sidst set den 4. september 2018).
- PBN 2004 = *Personnavne. Betænkning afgivet af Navnelovsudvalget. Betænkning nr. 1446. 2004*. København. Online tilgjengelig:
https://www.foxylex.dk/media/betaenkninger/Personnavne_betaenkning_afgivet_af_Navelovsudvalget.pdf (sidst set den 5. september 2018).
- Reisæter, Guro 2009: Mitt, ditt eller begge navn? Mellomnamn og etternavn i fleispråklige familier. Lars-Erik Edlund & Susanne Haugen (red.): *Namn i flerspråkiga och mångkulturella miljöer*. Handlingar från NORNA:s 36:e symposium i Umeå 16–18 november 2006 (NORNA-rapporter 83.) 147–159. Umeå.
- Sannrud, Astrid Weel 1994: Etternavn i Fredrikstad. *NN* 11. 71–99.
- SFS 2016 = Svensk författningssamling 2016:1013. *Namnlag*, utfärdad den 17. november 2016. (Ikrafttrædelsestidspunkt: 1. juli 2017). Stockholm. Online tilgjengelig:
<http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2016:1013> (sidst set den 4. september 2018).
- Sylvest Nielsen, Dorrit 2008: Dansk navnelov – en succes? *Språk i Norden 2008. Namn*. 9–21. [Oslo].
- UtLP 1960 = Karsten Gaarder, Gustav Sverdrup-Thygeson, Gerd Nielsen & Lars Ramndal (udvalg) 1960. *Utkast til lov om personnavn*. Innstilling fra utvalget til revisjon av navnelovgivningen. Utvalget nedsatt ved Kronprinsregentens resolusjon av. 29. juni 1956. Gjøvik.
- Utne, Ivar 2004: Personnavnterminologi. *Nordica Bergensia* 30, *Temanummer i onomastikk*. 219–300.
- Utne, Ivar 2012: Ti år med den norske navneloven. *SAS* 30. 71–121.